

СУТНІСТЬ ТА КОМПОНЕНТНИЙ СКЛАД СТРУКТУРИ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДІ

Відомості про автора: *Боярин Лілія Володимирівна* – кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології та теорії управління освітою Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області, м. Чернівці

У статті розкрито поняття соціальної компетентності як інтегрального особистісного утворення, яке поєднує ціннісне розуміння соціальної дійсності, категоріальні конкретні соціальні знання, що виступають як керівництво до дії, суб'єкту здатність до самовизначення та нормотворення, особистісні соціальні технології в основних сферах діяльності.

Показано, що сутність соціальної компетентності зводиться до такого: соціальна компетентність – це інтегративна якість особистості, яка дає молодій людині можливість жити та діяти в соціумі з урахуванням позицій та інтересів інших людей та своїх власних позицій та інтересів. Інакше кажучи, соціальна компетентність забезпечує як благополуччя людини, так і благополуччя суспільства. Загалом соціальна компетентність трактується як багатоаспектне поняття, що охоплює успішну соціальну адаптацію особистості; інтеграцію молодого людини у суспільство у вигляді продуктивного виконання нею різних соціальних ролей; адекватне функціонування молодого людини у нових соціальних ситуаціях; спілкування у сукупності трьох сторін – комунікації, інтеракції та перцепції; ефективну взаємодію молодого людини з соціальним оточенням, позитивне ставлення молодого людини до соціального оточення та соціального оточення до неї; просування по службі, успіх у професійній діяльності; розвиток духовних та матеріальних потреб особистості; творчий саморозвиток та самореалізацію особистості тощо.

Виходячи з цього, соціальна компетентність молоді має поєднувати такі складові (парціальні компетентності): компетентність у спілкуванні, громадянську, культурно-дозвілєву та соціально-особистісну компетентності. Отже, соціальну компетентність молоді можна розглядати як єдність парціальних компетентностей, які нерозривно пов'язані, взаємодоповнюють, взаємовпливають і частково перекривають одна одну. Згідно з прийнятою у дослідженні структурою, кожна парціальна компетентність включає когнітивний компонент, аксіологічний компонент, мотиваційний компонент, поведінковий компонент, емоційно-вольовий компонент, персональний компонент. Останній із перелічених компонентів поєднує соціально-психологічні якості особистості, що виявляються у соціальній компетентності.

Ключові слова: молодь, соціальна компетентність, структура соціальної компетентності.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство зацікавлене у різнобічному розвитку молодшої людини, яка успішно соціалізується, має високий рівень соціальної компетентності. Тим часом аналіз сучасної психологічної літератури свідчить про недостатню підготовленість молоді до взаємодії з трансформаційним соціальним середовищем, про її невпевненість у власних силах і низький рівень компетентності у вирішенні соціальних проблем, які виникають перед нею. Соціальна компетентність займає особливе місце серед ключових компетентностей сучасної молодшої людини, оскільки саме вона забезпечує особисту комфортність, професійну популярність, успішність у всіх сферах життєдіяльності. Усвідомлюючи це, вищі навчальні заклади роблять спроби щодо створення умов для формування та розвитку соціальної компетентності молоді. Роботодавці, висуваючи як одну з вимог до молодого фахівця щодо володіння соціальною компетентністю, керуються тим, що коло його посадових обов'язків не обмежується предметом професійної діяльності, а включає широкий організаційний і соціальний контексти. Думка роботодавців та професійної спільноти знайшла відображення у новому поколінні державних освітніх стандартів вищої професійної освіти, особливо щодо визначення складу загальнокультурних компетенцій молоді.

Пропоновані зарубіжними та вітчизняними дослідниками переліки та класифікації компетентностей/компетенцій можуть відрізнитися з погляду термінології, номенклатури, кількості та статусного положення компетентностей/компетенцій, але практично всі класифікації включають соціальну (по суті) компетентність/компетенцію чи соціальні компетентності/компетенції. Це природно, оскільки молода людина, яким би компетентним фахівцем вона не була, поза своєї професії має й інші соціальні статуси. Такі статуси важливі не менше професії. Поняттям, яке фіксує відповідність цінностей та знань, здібностей та умінь реальному соціальному статусу, згідно з належним рівнем культури, моральності та права, і складає сутність соціальної компетентності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчивши різні аспекти соціальної компетентності з погляду філософії дається глибоке та розгорнуте визначення соціальної компетентності як інтегративної соціальної якості особистості, що включає до свого складу ясне ціннісне розуміння соціальної дійсності, конкретне соціальне знання як керівництво до дії, суб'єкту здатність до самовизначення, самоуправління та нормотворчості, уміння втілювати соціальні технології в основних сферах життєдіяльності (у системі соціальних інститутів, норм і відносин) згідно з належним рівнем культури, моральності та права.

Соціальна компетентність, як предмет дослідження, привертає увагу зарубіжних та вітчизняних вчених, починаючи з кінця минулого сторіччя. Так, Д. Майхенбаум пов'язує соціальну компетентність із виконанням соціальної ролі, зі сприйняттям себе та іншого, з ефективним спілкуванням та поведінкою в соціальних ситуаціях [1]. М. Шуре вважає, що соціальна

компетентність має розглядатися у світлі того, як люди поведуться, і у світлі того, як люди думають, адже у міжособистісному просторі те, як люди думають, може вирішальним чином вплинути на те, як вони поведуться. Оскільки М. Шуре розглядає соціальну компетентність як уміння вирішувати проблеми, то соціально більш компетентними та краще адаптованими він вважає тих, хто добре вирішує проблеми [2].

Соціальна компетентність розглядається і як характеристика особистості, яка досягла вищого рівня усвідомлення соціальних проблем та способів взаємодії із суспільством, коли суб'єктна позиція кожної зі сторін стає результатом проблематизації соціального мислення. Соціальна компетентність особистості – це, насамперед, рівень сформованості в особистості внутрішньої співвіднесеності процесів усвідомлення соціальної дійсності та ціннісних орієнтацій на соціальні явища.

У психологічній літературі соціальну компетентність пов'язують з комунікативними здібностями і вміннями, з тими індивідуальними характеристиками та способами поведінки, які роблять молоду людину здатною успішно будувати соціальні відносини. Молода людина соціально компетентна, якщо вона може поводитися належним чином у тій чи іншій ситуації. До соціальної компетентності відносять також уміння молоді швидко та гнучко змінювати свою поведінку відповідно до вимог ситуації.

У психології, соціальній психології, психології професіоналізму, педагогіці розглядається проблема взаємозв'язку професійної та соціальної компетентностей. Зокрема, соціальну компетентність розглядають як різновид професійної компетентності. Соціальна компетентність – це володіння спільною (груповою, кооперативною) професійною діяльністю, співпрацею, а також володіння прийнятими у цій професії прийомами професійного спілкування; соціальна відповідальність за результати своєї професійної діяльності

Соціальна компетентність має включати такі здібності та якості, як контактність, вміння вести переговори, досягати поставленої мети, здатність до адаптації, навчання, особисту ініціативу, готовність приймати на себе відповідальність.

З іншого боку, соціальну компетентність розглядають як компонент професійної компетентності фахівця, що забезпечує реалізацію різних соціальних позицій, значущих для кожної сучасної людини.

У професійній та соціальній педагогіці Німеччини соціальна компетентність розуміється як ключова кваліфікація, необхідна у будь-якій професії, при цьому «соціальна» вказує на спрямованість цієї ключової кваліфікації на міжособистісні відносини, а «компетентність» дає їй якісну оцінку.

У професійній діяльності соціальна компетентність проявляється як здатність успішно взаємодіяти з керівниками та колегами у соціальних ситуаціях.

В особистісному, професійному та загальнолюдському контексті соціальна компетентність розглядається як здатність молодій людині поводитися самостійно, завбачливо та з користю для справи.

Здібності та якості, які пов'язують із поняттям «соціальна компетентність», включають колегіальність, відкритість, чесність, емпатію, контактність, ініціативність, соціальну відповідальність, старанність, комунікабельність, впевненість у собі, дисциплінованість, чутливість, критичність, саморефлексію [3].

Мета статті – розкрити сутність та компонентний склад структури соціальної компетентності молоді.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Структуру соціальної компетентності часто характеризують як таку, що охоплює різні складові, як-то: мотивація, соціальний інтелект, здатність давати моральну оцінку, інтеракція, комунікація, соціальні інтереси, когнітивні процеси впровадження, впевненість у собі, співчуття, соціальне сприйняття тощо, які об'єднуються у нову комплексну «надкомпетентність» [2].

Вчені вважають, що соціальна компетенція – це компетенція, що визначає політичну коректність, діяльнісну коректність у соціальному полі, захист своїх прав та інтересів. Незалежність у соціальному аспекті визначається здатністю молоді людини до ідентифікації, оцінювання, захисту джерел життя та прав, готовності до розумних обмежень. Молода людина повинна вміти працювати індивідуально та у групах; вміти аналізувати ситуації; бути готовою до кооперації та участі у різних керівних та пасивних ролях у групі; формувати та брати участь у демократичних організаціях; вирішувати конфлікти; дотримуватися правил спільного функціонування; толерантно ставитися до соціальних та культурних відмінностей.

В останні роки з'явилися роботи, присвячені психологічним та педагогічним проблемам формування соціальної компетентності старших школярів та студентів вузів, у яких уточнювалося поняття соціальної компетентності, виділялися її структурні компоненти, обґрунтовувалися психологічні та педагогічні умови розвитку та формування соціальної компетентності підлітків та молоді тощо.

Досліджуючи проблеми розвитку соціальної компетентності школярів, вчені приходять до визначення соціальної компетентності як інтегративного особистісного утворення, що об'єднує в систему знання молоді людини про суспільство і саму себе, уміння, навички поведінки в суспільстві, а також відносини, що виявляються в особистісних якостях молоді людини, її мотивації, ціннісних орієнтаціях, і дозволяють інтегрувати внутрішні та зовнішні ресурси для досягнення соціально значущих цілей та вирішення проблем.

Соціальна компетентність особистості дедалі частіше розглядається як глобальна характеристика молоді людини, яка є засобом соціальної адаптації та самореалізації в сучасних соціальних умовах. Соціальна компетентність – це інтегративне особистісне утворення, що включає знання, вміння, навички та здібності, що формується в процесі соціалізації і дозволяють молоді адекватно адаптуватися в соціальному середовищі та ефективно взаємодіяти із соціальним оточенням.

Соціальна компетентність включає в себе й знання про побудову та функціонування соціальних інститутів суспільства, соціальні структури та процеси; знання рольових вимог та очікувань. Вона передбачає наявність рольової поведінки та ефективної соціальної взаємодії, а також знання та уявлення молодшої людини про себе, сприйняття себе як соціального суб'єкта. Соціальна компетентність також передбачає знання загальнолюдських і цінностей, звичаїв, традицій, законів у різних галузях і сферах соціального життя.

Вирішуючи проблеми розвитку соціальної компетентності в юнацькому віці вчені розглядають її на філософсько-психологічному рівні та на рівні психології розвитку. У першому випадку, соціальна компетентність визначається у широкому значенні як інтегративна характеристика, що відображає можливості проявів адаптивного та неадаптивного видів активності суб'єкта діяльності в їх діалектичній єдності. У другому випадку, у вузькому значенні слова, на рівні психології розвитку, соціальна компетентність – це інтегративне поняття, яке відображає можливості суб'єкта юнацького віку усвідомлювати взаємопов'язані процеси професіоналізації, соціальної адаптації та особистісного самовизначення, в які він виявляється зануреним, і доцільно керувати ними.

У контексті формування соціальної компетентності студентів вузів економічного профілю розкривається поняття соціальної компетентності як інтегрального особистісного утворення, яке поєднує ціннісне розуміння соціальної дійсності, категоріальні конкретні соціальні знання, що виступають як керівництво до дії, суб'єкту здатність до самовизначення та нормотворення, особистісні соціальні технології в основних сферах діяльності.

У дослідженні вчених соціальна компетентність студентів-майбутніх фахівців представлена як сукупність конкретних якостей особистості, здібностей, соціальних знань та вмінь, які забезпечують інтеграцію молодшої людини у суспільство у вигляді продуктивного виконання нею різних соціальних ролей. Дослідники пов'язують соціальну компетентність із виконанням молоддю основних соціальних ролей: сім'янина, професіонала та громадянина; звідси склад соціальної компетентності є таким: готовність до професійно-трудової діяльності, готовність до створення власної сім'ї, готовність до виконання громадянських обов'язків.

Дослідники вважають, що соціальна компетентність студентів – це інтегративна якість особистості, що забезпечує позитивне ставлення їх до себе та іншого, засноване на визнанні суб'єктивності іншого та власної суб'єктивності, а сутність соціальної компетентності молоді полягає в усвідомленому, позитивному та адекватному відношенні, заснованому на реалізації балансу (рівноваги) між кооперацією (урахуванням очікувань іншої людини, її інтересів та потреб) та конфронтацією (відстоюванням власних інтересів та запитів). Зміст соціальної компетентності включає: прийняття себе, адекватне оцінювання своєї особистості, самоконтроль поведінки та діяльності, особистісну рефлексію; прийняття іншої людини, шанобливе ставлення до іншого, комунікативну рефлексію.

Розвиток соціальної компетентності розглядається як важливий напрямок удосконалення підготовки майбутнього фахівця та обґрунтовує місце соціальної компетентності як провідної у структурі ключових компетенцій особистості, які необхідні для соціально продуктивної діяльності будь-якого сучасного фахівця. У визначенні дослідників соціальна компетентність – це інтегративна характеристика особистості, що включає знання про соціальні мережі, норми реципрокності (взаємності), ціннісно-смысловое розуміння соціальної дійсності та вміння соціальної взаємодії у різних соціальних ситуаціях.

Соціальна компетентність молоді трактується і як багаторівнева категорія, яка формується протягом усього життя людини, зміст якої змінюється з урахуванням характеру вимог, що висуваються до соціальних ролей, особливостями віта-генного досвіду особистості, її віку.

Під соціальною компетентністю розуміється й складна динамічна інтегральна система особистісних якостей, що забезпечує здатність молодій людині діяти в соціумі з урахуванням позицій інших людей. Вона передбачає володіння соціальними знаннями та вміннями, наявність досвіду прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, готовність до взаємодії з різними людьми.

Проаналізувавши вищенаведені та інші роботи вітчизняних та зарубіжних дослідників, зроблено такі висновки: соціальна компетентність сприймається як здатність; сукупність конкретних якостей особистості, здібностей, соціальних знань та умінь; інтегративна соціальна якість особистості; інтегральна система особистісних якостей; інтегративне/інтегральне особистісне утворення; інтеграційна характеристика особистості; глобальна характеристика людини.

Автори одностайні у цьому, що соціальна компетентність проявляється у всіх основних сферах життєдіяльності молодій людині: у сім'ї, навчальному закладі, на підприємстві; в особистісному, загальнолюдському та професійному контекстах; у системі соціальних інститутів, норм і відносин тощо.

Соціальна компетентність трактується дослідниками як багатоаспектне поняття, що охоплює успішну соціальну адаптацію особистості; інтеграцію молодій людині у суспільство у вигляді продуктивного виконання нею різних соціальних ролей; адекватне функціонування молодій людині у нових соціальних ситуаціях; спілкування у сукупності трьох сторін – комунікації, інтеракції та перцепції; ефективну взаємодію молодій людині з соціальним оточенням, позитивне ставлення молодій людині до соціального оточення та соціального оточення до неї; просування по службі, успіх у професійній діяльності; розвиток духовних та матеріальних потреб особистості; творчий саморозвиток та самореалізацію особистості тощо.

Якщо виділити головне, що об'єднує погляди вчених на соціальну компетентність, то сутність соціальної компетентності зводиться до такого: соціальна компетентність – це інтегративна якість особистості, яка дає молодій людині можливість жити та діяти в соціумі з урахуванням позицій та інтересів інших людей та своїх власних позицій та інтересів. Інакше

кажучи, соціальна компетентність забезпечує як благополуччя людини, так і благополуччя суспільства.

У вітчизняних та зарубіжних роботах, присвячених соціальній компетентності, значне місце приділяється розгляду її структури.

Д. Майхенбаум у структуру соціальної компетентності включає систему смислів та інтересів індивіда, когнітивні процеси та поведінку людини, причому ці компоненти перебувають у безперервній взаємодії один з одним та з соціальним оточенням. Важливими компонентами соціальної компетентності, на його думку, також є емпатія, перцептивні та комунікативні вміння [1].

Загалом у структурі соціальної компетентності молоді виділяються такі компоненти:

- аксіологічний (ієрархія основних життєвих цінностей);
- гносеологічний (вірні соціальні знання, необхідні для взаємодії молодої людини з собою (самовиховання, саморозвиток), з іншими людьми, для оптимального вирішення соціально значущих завдань; такі знання припускають методологічне, категоріальне, рефлексивне та проєктивне мислення; таке мислення оперує системними зв'язками цілого, що дозволяє вирішувати соціальні завдання принципово, у загальному вигляді і різноманітно варіювати загальне рішення стосовно мінливих приватних ситуацій);
- суб'єктний (готовність до самовизначення та самоуправління, самодіяльності та нормотворчості, вміння породжувати самостійно нові причинні ряди у соціальній реальності та нести відповідальність за прийняте та зроблене);
- праксіологічний/технологічний (уміння втілювати гуманітарно-соціальні технології та комунікації у системі соціальних норм, інститутів та відносин).

З іншого боку, структура соціальної компетентності поєднує такі компоненти: індивідуально-особистісний, соціологічний, життєво-футурологічний.

Виділяють також два структурні компоненти соціальної компетентності: змістовно-діяльнісний та особистісний. Змістовно-діяльнісний компонент компетентності представлений збалансованим поєднанням соціальних знань, умінь і навичок, а як особистісний компонент виступає сформована позиція молодої людини, усвідомлення нею необхідності набуття соціальних знань для майбутньої самостійної життєдіяльності.

У структурі соціальної компетентності виділяються і такі складові: когнітивно-поведінкову та мотиваційно-особистісну. Когнітивно-поведінкова включає: соціальний інтелект (соціальні знання, їх структурованість, адекватність), соціальні вміння, навички соціальної поведінки, що включають продуктивні прийоми виконання соціально значущої діяльності, вміння ефективної взаємодії та навички конструктивної поведінки у важких життєвих ситуаціях. Мотиваційно-особистісна складова представлена мотивами та цінностями самореалізації у суспільстві (мотиви досягнення, самореалізації у соціально-значущій діяльності, свідомість

життя), а також особистісними властивостями, що забезпечують самореалізацію особистості.

До структури соціальної компетентності, крім ціннісного та виконавчо-діяльнісного компонентів, включають рефлексивний компонент. Мотивується це тим, що прийняття рішень щодо подолання соціальних проблем вимагає від молоді людини постійної саморефлексії, що сприяє адекватному сприйняттю особистістю себе і своїх власних дій. Необхідне також сприйняття та розуміння людьми один одного, тобто комунікативна рефлексія. Потрібне й бачення перспективи, прогнозування розвитку соціальної ситуації та аналізу подій, що вже відбулися. Тому як один з найважливіших компонентів у структурі соціальної компетентності виступає рефлексивний компонент.

Соціальна компетентність має наступну структуру: когнітивний компонент: знання про соціальні мережі, норми реципрокності (взаємності); аксіологічний (ціннісно-смысловий) компонент: ціннісно-смысловое розуміння соціальної дійсності; конативний (поведінковий) компонент: вміння соціальної взаємодії у різних соціальних ситуаціях.

Порівнюючи викладені вченими погляди те що, якою має бути структура соціальної компетентності, слід зазначити їх повне чи часткове співпадіння. При цьому кількість структурних компонентів може відрізнитися з укрупнення одиниць, а термінологія може бути синонімічною.

В основі пропонованої у проведеному дослідженні структури соціальної компетентності лежить узагальнено-збірна структура компетентності. Таким чином, структура соціальної компетентності має містити: когнітивний компонент; аксіологічний компонент; мотиваційний компонент; поведінковий компонент; емоційно-вольовий компонент; персональний компонент (якості особистості, що входять до складу компетентності).

Часто у наукових та методичних публікаціях йдеться не про одну соціальну компетенцію чи компетентність, а про соціальні компетенції/компетентності та їх види. Рада Європи, наприклад, до ключових компетенцій відносить політичні та соціальні компетенції, пов'язані зі здатністю брати на себе відповідальність, брати участь у спільному прийнятті рішень, регулювати конфлікти ненасильницьким шляхом, брати участь у функціонуванні та покращенні демократичних інститутів.

Виділяються компетенції, що належать до соціальної взаємодії молоді людини та соціальної сфери:

- компетенції соціальної взаємодії: із суспільством, спільністю, колективом, сім'єю, друзями, партнерами, конфлікти та їх погашення, співпраця, толерантність, повага та прийняття іншого (раса, національність, релігія, статус, роль, стать), соціальна мобільність;

- компетенції у спілкуванні: усному, письмовому, діалог, монолог, породження та сприйняття тексту; знання та дотримання традицій, ритуалу, етикету; крос-культурне спілкування; ділове листування; діловодство, бізнес-мова; іншомовне спілкування, комунікативні завдання, рівень впливу на реципієнта.

Пізніше у складі соціально-професійної компетентності вчені виділили соціальний блок, який забезпечує життєдіяльність молодого людини та адекватність її взаємодії з іншими людьми. Він представлений такими ключовими соціальними компетентностями: здоров'язбереження, громадянськості, соціальної взаємодії, спілкування та інформаційних технологій.

Наголошуючи на багатогранності соціальної компетентності, слід зазначити, що соціальна компетентність містить кілька складових, кожна з яких може розглядатися як самостійна компетентність (соціально-цивільна, соціально-комунікативна, інформаційна та соціально-індивідуальна компетентності).

Виділення видів соціальної компетентності/компетенції дозволяє говорити про соціально-трудова компетенцію/компетентність, соціально-особистісні компетенції, соціально-комунікативну компетентність, соціально-перцептивну компетентність. Згадуються також соціально-правова та соціально-економічна компетентність, соціально-психологічна компетентність, соціально-репродуктивна компетентність.

Як показує аналіз, більшість дослідників пов'язують необхідність формування соціальної компетентності та її видів з їхньою важливістю для майбутньої чи здійснюваної професійної діяльності.

Визнаючи важливість професійної діяльності в житті людини, ми вважаємо, що не можна применшувати важливість періоду навчання у ВНЗ, розглядати його як певний проміжний період, цінність якого полягає лише в тому, що це період підготовки до професійного життя та життя в цілому. Навчання у вузі триває 4-5 років. Для молодого людини – це значний відрізок часу, наповнений цікавими, важливими подіями, які часто не пов'язані безпосередньо з майбутньою професійною діяльністю. Невипадково люди згадують студентські роки як найщасливіші та найцікавіші роки свого життя. Однак чимало тих, у кого студентські роки викликають негативні спогади. Це може бути пов'язано як з неправильним вибором профілю вузу, невдачами в особистому житті, так і з невмінням вписатися в студентське та вузівське середовище, невмінням спілкуватися з однолітками та викладачами, невмінням брати участь у суспільному житті та продуктивно використовувати вільний час тощо. Це свідчить про відсутність чи низький рівень сформованості соціальної компетентності студента чи її окремих видів.

Говорячи про важливість формування соціальної компетентності в період навчання у вузі, слід наголосити, що, по-перше, у цей період особистість отримує професію та гуманітарні знання, професійну, особистісну та загальнокультурну підготовку, при цьому створюється можливість їх органічного синтезу; по-друге, у цей період здійснюється процес інтенсивного світоглядного пошуку основних життєвих цінностей, свого Я, особистого життя.

Ставлячи перед собою завдання – визначити номенклатуру соціальних компетентностей молодого людини, слід спиратися на аналіз розглянутих вище робіт, враховували сфери життєдіяльності студента, основні види його

діяльності (навчальна, суспільно-корисна, дозвілля та ін.), проблеми, що виникають перед студентом у ході здійснення різноманітної діяльності та спілкування з оточуючими, а також соціальні компетентності, необхідні молоді у майбутній професійній діяльності та за її межами, які розвиватимуться на базі сформованих соціальних компетентностей. Важливим чинником у визначенні номенклатури соціальних компетентностей молодого людини виявилися можливості вишу зі створення умов її формування.

Висновки. Виходячи з цього, соціальна компетентність молоді має поєднувати такі складові (парціальні компетентності): компетентність у спілкуванні, громадянську, культурно-дозвілльєву та соціально-особистісну компетентності. Отже, соціальну компетентність молоді можна розглядати як єдність парціальних компетентностей, які нерозривно пов'язані, взаємодоповнюють, взаємовпливають і частково перекривають одна одну.

Згідно з прийнятою у дослідженні структурою, кожна парціальна компетентність включає когнітивний компонент, аксіологічний компонент, мотиваційний компонент, поведінковий компонент, емоційно-вольовий компонент, персональний компонент. Останній із перелічених компонентів поєднує соціально-психологічні якості особистості, що виявляються у соціальній компетентності.

Оскільки у сучасній соціальній психології проблема переліку соціально-психологічних якостей особистості залишається відкритою, орієнтиром при виборі соціально-психологічних якостей може бути таке визначення: соціально-психологічні якості особистості – це якості, що формуються в реальних соціальних групах, в умовах спільної діяльності з іншими людьми, а також у спілкуванні з ними. З цього визначення випливає, що спектр соціально-психологічних якостей досить широкий і досліднику надано певний ступінь свободи при їх виборі. У соціально-психологічних якостях, які входять у персональний компонент, можна назвати групу якостей, що переважають у всіх соціальних компетентностях.

Аналіз публікацій з проблем формування та розвитку соціальної компетентності та її видів показав, що ця група включає такі якості, як соціальна активність, відповідальність, самостійність, впевненість у собі, ініціативність, комунікабельність, рефлексивність, емпатійність, толерантність, адаптивність, креативність. Відсутність чи слабка вираженість у молодого людини якихось із перерахованих якостей не свідчить про її соціальну некомпетентність чи неможливість формування соціальної компетентності, а вказує на труднощі, які доведеться долати у процесі формування та розвитку соціальної компетентності.

Соціальна компетентність є інтегративною якістю особистості молодого людини, яка дає їй можливість успішно виконувати соціальну роль, зокрема студента, та здійснювати життєдіяльність у соціумі, гармонійно та ефективно поєднуючи свої власні позиції та інтереси з позиціями та інтересами інших членів суспільства.

Соціальна компетентність молодого людини проявляється у її взаємовідносинах з оточуючими, у швидкій соціальній адаптації, здійсненні

Список використаних джерел

1. Meichenbaum D., Butler L., L. Gruson Components of the Model. Social competence / edited by Jeri Dawn Wine & Marti Diane Smye. New York, London: The Guilford Press, 1981. P. 37-60.
2. Shure M.B. Social Competence as a Problemsolving Skill. Social competence / edited by Jeri Dawn Wine & Marti Diane Smye. New York, London: The Guilford Press, 1981. P. 158-185.
3. Wellhofer P.R. Schlüsselqualifikation Sozialkompetenz. Stuttgart: Lucius & Lucius, 2004. 222 s.

Boyarin L.V. Essence and component composition of youth social competence structure

The article reveals the concept of social competence as an integral personal formation, which combines a valuable understanding of social reality, categorical concrete social knowledge that acts as a guide to action, subject ability for self-determination and norm-making, personal social technologies in the main spheres of activity.

It is shown that the essence of social competence boils down to the following: social competence is an integrative quality of personality that gives a young person the opportunity to live and act in society taking into account the positions and interests of other people and their own positions and interests. In other words, social competence ensures both the well-being of a person and the well-being of society. In general, social competence is interpreted as a multifaceted concept that encompasses the successful social adaptation of an individual; integration of a young person into society in the form of productive performance of various social roles; adequate functioning of a young person in new social situations; communication in a combination of three parties - communication, interaction and perception; effective interaction of a young person with the social environment, a positive attitude of a young person to the social environment and the social environment to it; promotion, success in professional activity; development of spiritual and material needs of the individual; creative self-development and self-realization of the individual, etc.

Based on this, the social competence of young people should combine the following components (partial competences): competence in communication, civic, cultural-leisure and social-personal competence. According to the structure adopted in the study, each partial competence includes a cognitive component, an axiological component, a motivational component, a behavioral component, an emotional-volitional component, and a personal component. The last of the listed components combines the social and psychological qualities of the individual, manifested in social competence.

Key words: youth, social competence, structure of social competence.